

Sağlık Çalışanlarının Normal Doğum ve Sezaryen İle İlgili Düşünceleri

Zeynep Duman², Gülelgül Nadirgil Köken¹, Figen Kır Şahin¹, Emine Coşar¹, Dağıstan Tolga Arıöz¹, İlknur Aral¹

¹Afyon Kocatepe Üniversitesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı, Afyonkarabısar

²Serbest, Yüksek Hemşire, Afyonkarabısar²

Özet

Amaç: Çalışma, sağlık çalışanlarının normal doğum ve sezaryen doğum ile ilgili düşüncelerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Araştırmamızda Mayıs 2006 ve Ağustos 2006 tarihleri arasında, Afyon Kocatepe Üniversitesi Ahmet Necdet Sezer Uygulama ve Araştırma Hastanesi'nde çalışan, 250 bayan sağlık personeline, normal doğum ve sezaryen doğum ile ilgili düşüncelerini içeren, 26 sorudan oluşan anket formu uygulanmıştır. Anket formu, 5 bölümden meydana gelmektedir. Formda, sosyodemografik özelliklere ait sorular, obstetrik özelliklere ait sorular, normal ve sezaryen doğum yapanlarla, hiç doğum yapmayanlara ait sorular bulunmaktadır.

Bulgular: Araştırma sonuçlarına göre, doğum yapan sağlık personelinin %46.9'u normal doğumu, %53.1'i sezaryen doğumu tercih etmiştir. Sezaryen olma sebepleri incelendiğinde, kendi isteği ile sezaryen olanların oranı %16.3, tıbbi endikasyon nedeniyle sezaryen olanların oranı %76.7 olarak bulunmuştur. Hiç doğum yapmayan sağlık personelinin doğum tercihleri sorulduğunda %57.4'ü normal doğumu, %23.1'i sezaryen'i tercih ederken, %19.5'i kararsız kalmıştır. Normal doğumu tercih edenlerin %74.2'si normal doğumun doğal olduğunu, sezaryeni tercih edenlerin %53.8'i normal doğumun ağrılı olduğunu düşünmektedir.

Sonuç: Araştırmamızda, doğum yapan sağlık personelinin %53.1'i sezaryen doğumu tercih etmiştir. Sezaryen doğumu seçme nedeni olarak ilk sırada ağrı yer almaktadır. Normal doğum yapan sağlık çalışanlarının sadece %15.8'inin epidural analjezi ile doğumunu gerçekleştirdikleri saptanmıştır. Bu nedenle epidural analjezi ile ilgili bilgiler artırıldığında, sezaryen doğum oranlarının düşeceği kanaatindeyiz.

Anahtar Sözcükler: Normal doğum, sezaryen doğum, sağlık personeli.

The Opinion of health workers regarding vaginal labor and cesarean section

Objective: The aim of this study is to determine the opinions of the health workers about vaginal labor and cesarean section.

Methods: In May 2006 August 2006, a total of 270 women health workers in Ahmet Necdet Sezer Hospital of Afyon Kocatepe University were interviewed. 250 health workers who accepted to participate were recruited in this study. The study was performed by a questionnaire which has 26 questions about vaginal labor and cesarean section. The questionnaire is formed by five sections and contains questions about sociodemographic status, obstetric status and the delivery status.

Results: According to the results of this study, %46.9 of health workers chose vaginal birth while 53.1% cesarean section. It was found that the main reasons for cesarean section are medical complications (16.3%) and personal choice (76.7%). Women who have no previous delivery experience stated that they prefer vaginal birth with 57.4% and cesarean section with 23.1%, and 19.5% of women was undecided. 74.2% of women with vaginal delivery believe that the vaginal birth is so natural, while 53.8% of women with cesarean section believe the vaginal birth is so painful.

Conclusion: In this study 53.1% of the female health workers who has a birth preferred cesarean section. The first reason to prefer cesarean section was detected as pain. Only 15.8 of the health workers who had vaginal labor, had epidural anesthesia during delivery. We suppose that the cesarean section rates will decrease when the people will be informed about epidural anesthesia.

Keywords: Vaginal birth, cesarean section, health workers.

Giriş

Günümüzde sezaryen operasyonunun daha güvenli hale gelmesiyle, sezaryen hızında çok belirgin artış olmuştur.¹ Dünya Sağlık Örgütü'nün sezaryen konusundaki önerisi; sezaryen oranının %15 ile sınırlı kalması yönündedir.^{2,3} Brezilya %36 ile dünyada en yüksek sezaryen doğum oranına sahiptir.⁴ Ancak pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de sezaryen oranı, bu hedefin üzerindedir. Türkiye'de, 2003 Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması verilerine göre sezaryen oranı %21.2'dir.⁵ Bu artışın sebepleri arasında; kadınların eskiye göre daha geç yaşta evlenmeleri, daha geç yaşta gebe kalmaları, daha az sayıda çocuk sahibi olmak istemeleri, infertilite sorunlarının varlığı, "Riskli gebelik" ve "Kıymetli bebek" kavramının ortaya atılması yer almaktadır.⁶

Pek çok kadın normal doğum acısını çekmemek, sancı duymamak için hamile olduğunu öğrendiği ilk günden itibaren sezaryenle doğum yapmaya karar vermektedir. Sezaryen, özellikle sağlık çalışanlarında tıbbi endikasyon olmaksızın çok tercih edilen yöntem haline gelmektedir.

Bu çalışmada; sağlık çalışanlarının normal doğum ve sezaryen ile ilgili düşüncelerini araştırmayı amaçlıyoruz.

Yöntem

Tanımlayıcı tipteki bu araştırma, Mayıs 2006 ve Ağustos 2006 tarihleri arasında Afyon Kocatepe Üniversitesi Ahmet Necdet Sezer Uygulama ve Araştırma Hastanesi'nde yapılmıştır. Çalışmada 270 sağlık personeline ulaşmak hedeflenmiştir. Ancak 20 sağlık personeli araştırmaya katılmayı kabul etmediğinden, 250 sağlık çalışanı araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmanın verileri anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Sağlık personeline uygulanan anket formu 26 sorudan oluşmaktadır. Anket formu 5 bölümden meydana gelmektedir. Bu

anket formunda kişinin tanıtıcı özellikleri; yaş, eğitim durumu, meslek ve medeni durum ile ilgili sorular, doğum yapma, doğum sayısı, çocuk sayısına ait sorular, normal doğum yapanlara ait sorular, sezaryen doğum yapanlara ait sorular, hiç doğum yapmayanlara ait sorular ve herkese yöneltilen en güvenilir doğum şekli, hangi doğumun komplikasyonun daha fazla oluşu, hangi doğum şeklinin maliyetinin fazla oluşu gibi sorular bulunmaktadır.

Veriler SPSS for Windows 13.0 programıyla değerlendirildi. İstatistik analiz için student T testi ve χ^2 testi kullanıldı. $P < 0.05$ anlamlı olarak kabul edildi

Bulgular

Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalamaları en az bir defa doğum yapmış kadınlarda 31.38 ± 5.42 (n=81) iken, henüz doğum yapmamış kadınlarda 25.29 ± 4.25 'tir (n=169). Doğum yapan 81 kadından 38'i normal doğum şeklini seçerken (yaş ortalamaları: 32.00 ± 6.35), 43 kadın sezaryen olmak istemiştir (yaş ortalamaları: 30.84 ± 4.46).

Olguların % 32.4'ü doğum yapmıştır. Doğum yapanların içinde bir kez doğum yapanların oranı % 61.7'dir ve bunu % 25.9 oranı ile iki kez doğum yapanlar takip etmişlerdir. Geriye kalanlar (n=10) sırasıyla 3 kez (% 8.6), 4 kez (% 2.5) ve 5 kez (% 1.2) şeklindedir. Çalışmaya katılanların sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 2'de ilkökul mezunlarının (%100) sadece normal doğum yaptıkları belirlenirken, üniversite mezunlarının %58,5'i sezaryen doğumu tercih etmişlerdir. Eğitim düzeyi arttıkça sezaryen oranları da artmaktadır.

Tablo 3'te öğretim üyelerinin çoğunluğunun (%68,4) doğum yapmış olduğu, buna karşın hemşirelerin (%71,7) ve diğer katılımcıların (%73,3) büyük oranının doğum yapmadığı saptanmıştır.

Tablo 1. Sosyodemografik özellikler dağılımı.

Eğitim Düzeyi	n	%
İlkokul	5	2.0
Ortaokul	3	1.2
Lise	55	22.0
Üniversite	187	74.8
Toplam	250	100
Mesleki Durum	n	%
Öğretim üyesi	19	7.6
Araş. Gör. Dr.	39	15.6
Hemşire	106	42.4
Diğer	86	34.4
Toplam	250	100
Medeni Durum	n	%
Evli	112	44.8
Bekar	138	55.2
Toplam	250	100

Normal doğumu tercih etme nedeni incelendiğinde; katılımcıların %73.7'si kendi isteği, %18.4'ü doktor önerisi ile normal doğumu tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Birinci doğumunu normal doğum yapanların %81.6'sının, diğer doğumlarını da normal doğum yapmak istedik-

leri saptanmıştır. Normal doğumu seçme nedenleri incelendiğinde; komplikasyonların normal doğumda az olduğu, doğal olduğu, günlük aktivitelere kolay dönülebildiği, bebeğin hemen emzirilebildiği ve güvenilir olduğu saptanmıştır.

Birinci doğumunu normal doğum yapanların %18.4'ü, ikinci doğumda sezaryen olmak istemiştir. Katılımcılara neden sezaryeni istedikleri sorulduğunda, normal doğumun sezaryene göre daha ağrılı olduğunu ve normal doğum sırasında kan kaybının sezaryene göre daha fazla olduğunu düşündüklerini ifade ettiler. Normal doğum seyrinde epidural analjezi yapılıp yapılmadığı araştırıldığında olguların %84.2'sine yapılmadığı, %15.8'ine yapıldığı saptanmıştır.

Sezaryen doğumu isteme nedeni incelendiğinde; katılımcıların %76.7'sinin tıbbi endikasyon nedeniyle, %16.3'ünün kendi isteği ile sezaryen doğumu istedikleri saptanmıştır. Tablo 4'te katılımcıların 1. doğum şekline göre bir sonraki doğum tercihi dağılımı verilmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların doğum yapma şeklinin eğitim durumuna göre dağılımı.

	Doğum Yapma Şekli					
	Normal		Sezaryen		Toplam	
Eğitim Durumu	%	%	%	%	%	%
İlkokul	5	100	-	-	5	100
Ortaokul	2	100	-	-	2	100
Lise	4	44.4	5	55.6	9	100
Üniversite	27	41.5	38	58.5	65	100

$\chi^2=8.70$, $p<0.05$ ($p=0.034$).

Tablo 3. Katılımcıların doğum yapma durumunun mesleki duruma göre dağılımı.

	Doğum Yapma Durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
Mesleki Durum	%	%	%	%	%	%
Öğr. Üyesi	13	68.4	6	31.6	19	100
Araş. Gör. Dr.	15	38.5	24	61.5	39	100
Hemşire	30	28.3	76	71.7	106	100
Diğer	23	26.7	63	73.3	86	100

$\chi^2=13.98$, $p<0.01$ ($p=0.003$).

Tablo 4. Katılımcıların doğum yapma durumunun mesleki duruma göre dağılımı.

	Diğer Doğumunu Yapma Şekli					
	Normal		Sezaryen		Toplam	
İlk Doğum Yapma Şekli	n	%	n	%	n	%
Normal	31	81.6	7	18.4	38	100
Sezaryen	3	7	40	93	43	100

$\chi^2=46.10$, $p<0.001$ ($p=0.000$).

Tablo 5. Normal doğumda epidural anestezi ister misiniz sorusunun eğitim düzeyine göre dağılımı.

Eğitim Düzeyi	Doğum Yapma Durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
	%	%	%	%	%	%
İlkokul	-	-	5	100.0	5	100.0
Ortaokul	2	66.7	1	33.3	3	100.0
Lise	38	69.1	17	30.9	55	100.0
Üniversite	134	71.7	53	28.3	187	100.0

$\chi^2=11.84$, $p<0.05$ ($p=0.008$).

En güvenilir doğum şekli sorulduğunda; katılımcıların %84.8'inin normal doğum, %15.2'sinin sezaryen cevabını verdikleri saptanmıştır. Hangi doğum şeklinin komplikasyonu daha fazladır sorulduğunda; katılımcıların %18.5'inin normal doğum, %81.5'inin sezaryen doğum cevabını verdikleri saptanmıştır. Tıbbi endikasyon yokken isteğe göre sezaryen yapılmalı mıdır sorusuna; katılımcıların %57.6'sı hayır, %42.4'ü evet cevabını vermişlerdir. Normal doğum sırasında epidural analjezi yapılmasını ister misiniz sorusuna; katılımcıların %69.6'sının evet, %30.4'ünün hayır cevabını verdikleri saptanmıştır.

Tablo 5'te normal doğum sırasında epidural analjezi isteme durumunun eğitim düzeyine göre dağılımı verilmektedir. İlkokul mezunlarının tamamı doğum sırasında epidural analjezi istemezken, üniversite mezunlarının %71.7'si travay sırasında epidural analjezi istemiştir.

Tartışma

Çalışmamızda eğitim seviyesi arttıkça sezaryen oranının arttığı ve doğum yapan sağlık per-

soneli içinde sezaryen oranının %53.1 olduğu saptanmıştır. Ülkemizdeki sezaryen oranları hakkında çok sağlıklı veriler olmasa da sezaryen oranının son yıllarda çok ciddi oranlarda arttığı gözlenmiştir. Bu artışın önemli bölümünü tıbbi neden olmaksızın isteğe bağlı yapılan sezaryenler oluşturmaktadır.⁷ Haseki Hastanesi'nde yapılan bir çalışmada kendi isteği ile sezaryen olan kadın oranı %8.1'dir.⁸ Canbaz ve arkadaşlarının⁹ bayan sağlık çalışanlarında yaptığı araştırmada, araştırmaya katılanların %29.2'sinin kendi isteği ile sezaryen doğumu tercih ettiği belirtilmiştir. Bizim araştırmamızda kendi isteği ile sezaryen doğumu tercih edenler %16.3'tür. Bu sonucumuz Canbaz ve arkadaşlarının yaptığı çalışmadaki bulgu ile benzerlik göstermektedir.

Sezaryen oranını artıran nedenlerin başında "bir kere sezaryen daima sezaryen prensibi" ve sosyoekonomik düzeyi daha iyi olan toplumlardaki isteğe bağlı sezaryenler gelmektedir.¹⁰ Bir kez sezaryen ile doğum yapanların uterustaki skar yerinde rüptür riskini artırdığı gerekçesiyle daha sonraki gebeliklerde de sezaryenle do-

ğum yapma alışkanlığı yaygındır. Oysa son zamanlarda yapılan klinik uygulamalar, eski sezaryenlilerin %60-80'inin vajinal doğum yapabileceğini ortaya koymuştur.¹¹ Bizim çalışmamızda ilk doğumunu sezaryen olanların %93'ü ikinci doğumunda da sezaryen doğumu tercih etmiştir. Normal doğum yapanların %18,4'ü ikinci doğumda sezaryen olmak istemiştir.

Araştırmamızda sezaryeni tercih etme sebebi olarak; tıbbi endikasyonun bulunması, eşinin ya da kendi isteğinin olması ve doğum ağrısı korkusu gibi nedenler belirtilmiştir. Sayın ve arkadaşlarının⁷ çalışmasında; sağlık çalışanlarında doğum ağrısı korkusu, bebeğe travma olabileceği korkusu, doktor önerisi ve sosyal nedenler sezaryen nedenleri arasında yer almaktadır.

Hopkins'in¹² çalışmasında kadınların çoğunun normal doğumu tercih ettiği ve normal doğumu sezaryen doğuma oranla daha üstün buldukları saptanmıştır. Bizim çalışmamızda da katılımcıların %96'sı normal doğumu sezaryen doğuma göre doğal ve fizyolojik bulduklarını belirtirken, %81,6'sı sezaryen doğumun komplikasyonunun daha fazla olduğu görüşündedirler.

Sonuç

Araştırmamızda, doğum yapan sağlık personelinin %53,1'i sezaryen doğumu tercih etmiştir. Sezaryen doğumu seçme nedeni olarak 1. sırada ağrı yer almaktadır. Normal doğum yapan sağlık çalışanlarının sadece %15,8'inin epidural analjezi ile doğumlarını gerçekleştirdikleri saptanmıştır. Bu nedenle epidural analjezi ile ilgili ve sezaryen sonrası uygun hastaların normal

doğum yapılabilmesi ile ilgili bilgiler artırıldığında sezaryen doğum oranlarının düşeceği kanaatindeyiz.

Kaynaklar

1. Güneş H. Jinekolojik ve Obstetrik Cerrahi Güneş Kitabevi, Ankara, 2005; 1549-71.
2. Konakçı S., Kılıç B. İzmir'de sezaryen sıklığı ve buna etki eden faktörler. *T Klin Jinekoloj Obst* 2004; 14(2): 88-95.
3. Yumru E, Davas İ, Baksu B, Altıntaş A, Altın A, Mert M. 1995-1999 Yılları Arasında Sezaryen Operasyonu Endikasyonları ve Oranları. *Perinatoloji Dergisi* 2000; 8(3-4): 94-8.
4. Osis KS, Padua GA, Duarte TR, Souza A. Faundes. The opinion of Brazilian women regarding vaginal labor and cesarean section, *Int J of Gynecology & Obstetrics* 2001; 75: 59-66.
5. www.saglik.gov.tr Erişim 28.10.2006.
6. Özgünen T, Evrücke C. Sezaryen In: Beksac S.(Eds), *Obstetrik Maternal-Fetal Tıp&Perinatoloji*, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri. 2001; 1322-28.
7. Canbaz S, Sünter T, Süren C. ve ark. Kadın Sağlık Çalışanlarının Doğurganlık Özellikleri, Gebelik ve Doğum Sonu Dönemdeki Çalışma Koşulları. *Kocatepe Tıp Dergisi* 2005; 6: 39-44.
8. Sayın C, Berberoğlu U, Varol F. Sezaryenle Doğum Yapmış Sağlık Personelinde Doğum Sonrası Memnuniyet ve Takip Edilen Gebelikte Doğum Şekli Tercih. *T Klin Jinekoloj Obst* 2004; 18(2): 82-8.
9. Hut F., Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniğinde 2000-2004 Yılları Arasında Sezaryen Oranları, (Uzmanlık Tezi, İstanbul), 2005.
10. Cunningham FG, MacDonald PC, Gant NF. Cesarean Delivery and Cesarean Hysterectomy. In: Williams Obstetrics: Connecticut: Appleton Lange, 1997; 509-33.
11. Has R., Saygılı R. (2004) Doğum Operasyonları, In: Berkman S., Has R.(eds), In: Doğum Bilgileri, Nobel Tıp Kitabevi, 64-6.
12. Hopkins K. Are Brazilian women really choosing to delivery by cesarean? *Soc SCI Med* 2000; 99(4): 557-80.